

Особливості доказування у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення

Юзва Л.В., слухач магістратури ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук , професор **Письменний Д.П.**

Проблемні питання участі потерпілого в судовому розгляді кримінального провадження вже достатньо тривалий час залишаються одним з найбільш дискусійних та невирішених як у науці кримінального процесу, так і на практиці. Кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень, перелік яких визначено у ст. 477 КПК України.

На підставі теоретичних напрацювань, а також опираючись на норми чинного кримінально-процесуального законодавства сформульовано низку положень, що характеризують предмет доказування, в тому числі й у справах приватного обвинувачення, а саме:

- обсяг встановлення обставин предмета доказування залежить від завдань стадій кримінального процесу;

- усі обставини, що складають предмет доказування, підлягають обов'язковому з'ясуванню при розслідуванні чи розгляді кримінального провадження;

- обставини, що підлягають доказуванню, охоплюються як фактами минулого, так і «нинішніми» обставинами злочину, що розслідується;

- усі обставини, що підлягають доказуванню, мають бути встановлені з вичерпною повнотою;

Правові межі пізнавальної діяльності під час доказування у справах про злочини приватного обвинувачення по суті визначаються обвинуваченням, сформульованим у скарзі (заяві) потерпілого про притягнення до кримінальної відповідальності. [3, с.153]

У справах про злочини приватного обвинувачення предмет і межі доказування характеризуються загальними правилами розслідування кримінальних справ.

Поняття суб'єктів доказування у справах приватного обвинувачення співвідноситься з поняттям суб'єктів доказування у кримінальному процесі загалом як частина з цілим.

Процес доказування традиційно складається з трьох елементів: збирання, перевірка й оцінка доказів та їх процесуальних джерел.

Збирання доказів у справах, які порушуються не інакше, як за скаргою потерпілого, підпорядковується загально визначеним правилам кримінального процесу.

Основними способами збирання доказів у справах цієї категорії є витребування предметів і документів, визначення за потерпілим, обвинуваченим, підсудним та їх представниками, а також будь-якими громадянами можливості подання доказів органам розслідування та судової влади, а також судові дії, що проводяться судом. Закон не зобов'язує потерпілого, обвинуваченого, підсудного та їх представників збирати (подавати) докази та здійснювати доказування.

Перевірка, як самостійний елемент процесу доказування, має за мету визначення придатності зібраних доказів та їх процесуальних джерел для встановлення обставин, що мають значення для справи. Перевірка здійснюється за допомогою практичних дій і розумових операцій. У справах приватного обвинувачення розумовим шляхом перевірка доказів та їх процесуальних джерел здійснюється як сторонами обвинувачення, захисту, так і судом за допомогою аналізу і дослідження кожного з них окремо, а також зіставлення з іншими доказами у кримінальній справі. Практичний шлях означає проведення додаткових чи нових судових дій на підставі поданих до суду клопотань сторін із проханням про їх проведення.

Перевірка відомостей про факти вчинення злочину, що належить до справ приватного обвинувачення, є обов'язковою і здійснюється як під час отримання скарги (заяви) про притягнення до кримінальної відповідальності, так і під час здійснення судового провадження.

Оцінка доказів з погляду їх належності у справах про злочини приватного обвинувачення відбувається у два етапи: 1) під час проведення судових дій; 2) під час прийняття процесуального рішення у справі.

Проводити оцінку доказів та їх процесуальних джерел можуть усі учасники процесу у справах про злочини приватного обвинувачення. На відміну від оцінки доказового матеріалу

судом, яка виражається у процесуально-розпорядчих рішеннях, результати оцінки інших учасників доказування можуть відобразитись лише у заявах, клопотаннях, скаргах, носять виключно суб'єктивний характер, хоча і можуть передбачати, у ряді випадків, важливі процесуально-правові наслідки.

Отже, сьогодні інститут приватного обвинувачення є самостійним правовим інститутом, що має певні особливості провадження і потребує не тільки наукового дослідження, а й законодавчої систематизації.

Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення займає незначну частку в загальному обсязі кримінальних проваджень в зв'язку із його обмеженням обов'язковими ознаками правопорушень. Але навіть при незначній їх кількості, не потрібно забувати про найбільш важливі аспекти, пов'язаних із доказуванням у справах про злочини приватного обвинувачення, про юридичні ознаки доказів в процесі доказування : належність, допустимість, достатність та достовірність.